

Amerika: az utolsó utáni pillanat

A 2020. novemberi választások az Egyesült Államokban

Napok, hetek múltak el a november 3-i választások keltette politikai földrengés óta, ám az utórengek azóta sem szűnnek.

Trump-Nero továbbra is tagadja vereségét, a világ lángokban áll, és miként a Nerók általában, szeret énekelni, miközben ég Róma és ég a világ...

Trump választások utáni első intézkedése az volt, hogy leváltotta védelmi miniszterét, Mark Espert, aki előző nyáron nem volt hajlandó katonákat küldeni a George Floyd halála után kitört zavargások leverésére. Espert Christopher Miller, a *Nemzeti Terrorellenes Központ* (NCTC) igazgatója váltotta fel, aki korábban a *Különleges Erők* zöldsapkás alalakulatainak ezredese volt. Ezután a *Védelmi Minisztérium* főtitkárhelyettesét, James Andersont kényszerítette lemondásra, és saját pretoriánusait helyezte a Pentagon és a biztonsági szolgálatok kulcspozícióiba.

Eközben a bíróságokon javában zajlik a republikánusok háborúja a választás eredményének megsemmisítéséért – a győzelem bármilyen komolyabb reménye nélkül. Trump banditái nem hagynak fel a (gyakran fegyveres) tüntetésekkel, ahogy ez november 14-én, Washingtonban is történt. Trumpot „győztesnek” kiáltják ki, és elítélik a választást, mint „tisztelességtelent”, mint a „szocialista összeesküvés” eredményét!

Mialatt a Demokrata Párt és a nemrég megválasztott Joe Biden önmérsékletet tanúsít, szavazóit nyugalomra intve, a színpalak mögött az uralkodó osztály belső körei szünet nélkül tanácskoznak. Mint kiderült,¹ november 6-án reggel 7:30-kor 30 kapitalista óriáscég (köztük a *Blackstone*, a *Goldman Sachs*, a *Johnson & Johnson* és a *Walmart*) részvételével rendkívüli Zoom-meetinget tartottak, hogy megvitassák a Jeffrey Sonnenfeld (a vészhelyzeti tanácskozás kezdeményezője) és Timothy Snyder (mindketten a Yale Egyetem tanárai)

által felvetett kérdést, egy „közelgő puccs” eshetőségét. Ezen a kora reggeli különleges tanácskozáson Steven Schwartzmann, a *Blackstone* óriáscég alapítója és a republikánus kampány egyik fő finanszírozója nyíltan védelmébe vette Trumpot, álláspontja korrektségét, intézkedései „legitimitását”. Úgy tűnik, a Wall Street más nagyfőnökei nem osztották e nézetét.

Trump tovább harcol. Nem csupán tagadja, hogy megkezdődött az átmenet a hatalom átadásához, hanem Biden csapatától megtagadja az információkhoz való hozzáférést biztonsági kérdésekről, sőt a koronavírus-járvány lefolyásáról is, miközben a fertőzöttek száma elérte a 11 milliót, a haláleseteké pedig átlépte a 250 ezret, s a becslések szerint, 2021 februárjában, röviddel az USA új elnökének beiktatása után, el fogja érni a 400 ezret.

Az USA és vele a világ most ismeretlen vizek felé hajózik. A november 3-i választás feltárta a begyógyíthatatlan, egyre szélesedő társadalmi hasadásokat a legerősebb kapitalista országban, a globális kapitalista rendszer központjában. A következmények kiszámíthatatlanok, nemcsak az USA-ra, hanem magára a globális kapitalista rendszerre nézve is, amely megroppant az elhúzódó, megoldatlan strukturális válságok megrázkódtatásaitól, valamint a továbbra is kontrollálhatatlan világjárványtól szenved, s ez rövid és hosszú távon egyaránt pusztító hatással van az amúgy is válságba zuhant világgazdaságra.

Trockij már az 1920-as években (amikor az USA mint globális hegemon hatalom Nagy-Britannia helyébe lépett) hangsúlyozta: az amerikai kapitalizmus nem tudja fenntartani *belső* egyensúlyát anélkül, hogy globális egyensúlyra támaszkodna.² És ez a globális egyensúly egyértelműen megbomlott, a tőke finansciális globalizációjának 2007–2008-as robbanásszerű válsága óta, aminek jelképes pillanata a *Lehman Brothers* összeomlása volt.

E globális, rendszerszintű destabilizáció és az egész hozzá vezető folyamat – a tőke ellentmondásainak kifejlődésével, felerősödésével, globalizációjával és a robbanásig való kieleződésével – volt az elsődleges ok, amely az USA-ban megrendítette a társadalmi, gazdasági, politikai egyensúlyt. Ez az az erő, amely az amerikai társadalmi formáció összes tektonikus repedését okozza, s nem csökkenő intenzitással globális rengéseket kelt.

Az amerikai társadalom látható felbomlása a 2020. novemberi választások után megdöbbenést és félelmet váltott ki. Nem lehet rajta úrrá lenni ördögüzéssel, a demokraták és Biden megbékélésre szólító felhívásaival. A bomlás minden szinten zajlik. A kongresszus meg-

oszlík a szenátus és a képviselőház között. Utóbbiban a demokraták mérsékelt többségben maradtak. Az új elnöknek azonban ellenséges, a republikánusok által ellenőrzött szenátussal kell majd megküzdenie (valószínűleg a két megmaradt georgiai helyet eldöntő második forduló után is), amely képes blokkolni a demokraták minden intézkedését és arra kényszeríteni Bident, hogy elnöki rendeletekhez folyamodjon.* A kihalásos alapon működő Legfelsőbb Bíróságot (ahova Trumpnak a választások előtt sikerült saját szélsőjobboldali szövetségeseit kineveznie) elsöprő republikánus többség ellenőrzi. Trump mozgalma, bármilyen akadályokkal találkozik a helyi bíróságokon, végső megoldásként a Legfelsőbb Bíróságra számít.

Törésvonal húzódik az államigazgatási szerveken belül éppúgy, mint az államigazgatás intézményei között, szövetségi és helyi szinten egyaránt, beleértve a fegyveres erőket, az FBI-t és a CIA-t is (amint arról Trump legutóbbi menesztései és kinevezései is tanúskodnak). A választásokkal a politikai válság nem oldódott meg, sőt, már a rendszer egészének válságjegyeit mutatja: a burzsoá államhatalom sokréttű válságává vált, Foucault kifejezésével: „kormányozhatósági” válsággá, a lakosság irányításának válságává – materiális és ideológiai értelemben egyaránt –, a polgári kormányzás „művészetének” válságává.

Az uralkodó osztály mélyen megosztott, de megosztott a népesség is, amelyen uralkodik. Az 1900 óta példa nélküli, tömeges részvétel mellett megtartott választáson 74 millióan Trumpra és közel 79 millióan ellene – a színtelen, konvencionális demokrata Bidenre – szavaztak. Az amerikai társadalom valójában két táborra oszlott: „azokra, akik utálják Trumpot, és azokra, akik utálják azokat, akik utálják Trumpot”. Az előbbieket „fasisztának” tartják az utóbbiakat, akik viszont őket „kommunistának” bélyegzik. A társadalom polarizálódása a weimari köztársaság disztópikus „második kiadására” emlékeztet, csak éppen egy erős kommunista és szociáldemokrata párt nélkül, illetve anélkül, hogy Trump képes lenne egyfajta második Hitlerré vagy inkább Mussolinivá válni.

A társadalom politikai megosztottsága nem egyszerűen vertikális hasadást jelent. Az osztályokat, nemzetiségeket, rasszokat és nemeket

* A georgiai szenátusi pótválasztáson, 2021. január 5-én, mindkét szenátusi helyet a Demokrata Párt jelöltjei szerezték meg, s ezzel a demokraták – a szenátus elnöki tisztségét betöltő alelnök, Kamala Harris szavazatával – a képviselőház után a szenátusban is többségbe kerültek. – *A szerk.*

elválasztó határok mentén mindkét tábor az eredeti törésvonalat keresztbe metsző hasadások osztják meg.

Hevenyészett, felszínes megközelítés lenne, ha – egyfelől – a fehér munkásosztály tagjait a Republikánus Párt, másfelől – az ún. „identitáspolitika” jegyében – a szociális jogokért harcolókat a demokraták szavazóinak tartanánk. Az iparát elveszített középnyugati államok, a „rozsdadoezet” szegény és általában munkanélküli munkásai például, akik előzőleg Obamára szavaztak, 2016-ban Trumpra adták le voksukat. Majd 2020-ban vidéken és a kisvárosokban ismét ellene szavaztak, s Biden munkásbarát ígéreteiben bízva, őt támogatták az úgynevezett „ingadozó államokban”: Pennsylvaniában, Wisconsinban, Arizonában és Michiganban.³

Tény, hogy az amerikai hátország egykori ipari központjaiban a munkásosztály nagy része alig képes a túlélésre a tartós munkanélküliség és az általános kétségbeesés, a távoli és közönyös „elit” iránti harag közepette, ami védtelenné teszi őket a Trump-féle populisták fasiszta demagógiájával szemben. A republikánusok állítása azonban, miszerint ők lennének a jelenlegi „munkáspárt”, minden alapot nélkülöz. A republikánus párt közismert kötődésének az amerikai nagypolgársághoz és a *Wall Street* fináncoligarchiájához mély történelmi gyökerei és szilárd anyagi háttere van. Az uralkodó osztály felbomlása és a dolgozó osztályokon belüli megosztottság nem szünteti meg az amerikai nagytőke és a kétpártrendszer egyik pillére közötti szoros köteléket.

Másrészt a *Black Lives Matter* mozgalom aktivistáit – nőket, spanyol ajkú menekülteket, az LMBTQ-közösséget, szegényeket, munkanélkülieket és diákokat: mindenkit, aki „utálja Trumpot”, és akinek sikerült megakadályoznia Trump újraválasztását –, sokféleségükön átívelő egységük dacára sem szabad azonosnak tekinteni – figyelmen kívül hagyva a történelmi tényeket – a megelőző évtizedek, vagy akár a globális válság előtti időszak „identitáspolitikai” mozgalmának résztvevőivel.

A világvárvány első hulláma alatt hivatkoztunk a *Center for Strategic and International Studies* (CSIS) jelentésére,⁴ ami 2020 márciusában jelent meg, „The Age of Mass Protests – Understanding an Escalating Global Trend” („A tömeges tiltakozások kora – A fokozódó globális trend megértése”) címmel. E jelentés egyebek mellett megállapította, hogy a Trump 2016-os megválasztását követő három évben példátlan radikalizálódás következett be, és a tömegek mozgósítása zajlott, „15–25 millió ember részvételével, fölülmúlva az egykori polgárjogi mozgalmat és a vietnámi háború elleni békemozgalmat is!”

Jellemző fejlemény a fiatalok és különösen a nők radikalizálódása. Ez megnyilvánult a baloldali *Amerikai Demokratikus Szocialisták* (*Democratic Socialists of America, DSA*) népszerűségének látványos növekedésében is. A DSA a Demokrata Párton belül működik, és kezdetben – a Bernie Sanders elnökjelöltsége melletti mozgalom keretei között – rendkívül aktív volt, majd az elhúzódozó 2020-as választási kampány során taglétszáma 5000-ról 81 000 főre duzzadt. A DSA kongresszusa 2019 nyarán kimondta: választani „Bernie vagy a csőd” („Bernie or Bust”) között lehet. De miután a Demokrata Párt bejelentette a konzervatív Biden jelölését, a demokratikus szocialisták egészen a demokratákkal való szakításig jutottak. Reformista politikájuk végül Sanders visszalépéséhez vezetett, s ők is Biden támogatására szólítottak fel. Bár a demokratikus intézményrendszer boszorkányüldözést folytatott ellenük, és hevesebben támadta őket, mint a republikánusokat, 2020 novemberében a 40 DSA-jelöltből 29-et be tudtak választatni a szenátusba és a képviselőházba.

Más szavakkal, a heterogén Trump-ellenes tábor az osztályközi együttműködés frontjába rendeződött, nagypolgári hegemonia alatt álló *sui generis* „népfronttá” alakult. Olyan osztályok felett átívelő tömbbé, amely magában foglalta a Demokrata Pártot, az amerikai nagypolgárság egy részét, szemben a politika szabályait felrúgó Trump nacionalista, szélsőjobboldali politikájával és az általa okozott veszélyes zűrzavarral. Maga mögött tudhatta nem csupán Németország és Franciaország uralkodó osztályait, az EU és a NATO többségét, hanem az elnyomottak széles tömegeit is, akiknek mozgósítása nélkül Trump nem ismerte volna meg a vereség ízét.⁵

Senki sem becsüli le, mit jelentett volna az amerikaiaknak, beleértve azokat is, akik őrászavaztak, Trump győzelme és visszatérése a Fehér Házba. Senki sem becsüli le, hogy ez mekkora hátszelet adott volna szerzte a világon a diktátoroknak és a fasisztáknak. De senkinek sem kellene lebecsülni azokat a veszélyeket sem, amiket az elégedetlen tömegeknek – alternatív forradalmi megoldás, vezetés és szervezet hiányában – a nagypolgári hegemoniához és a birodalmi politikát folytató Demokrata Párt szekértáborához való (remélhetőleg ideiglenes) kötődése jelent. A veszély nagy, különösen a mély válság és a rendkívüli polarizálódás mai viszonyai között, egy „olyan országban, amely a polgárháború (a XIX. század második fele) óta nem volt ennyire megosztott, politikai és gazdasági értelemben egyaránt”.⁶

A német szociáldemokraták által az amerikai helyzetről készített elemzés fentebb idézett kivonatán kívül is számos amerikai és külföldi

elemző vont párhuzamot az amerikai polgárháborúval. Noha általában csak a felszínt kapargatják, egészen nem tévednek. Az amerikai társadalmon belüli, említett törésvonal, egyenlőtlenség, társadalmi (osztály, faji, etnikai, nemek közti) megosztottság és kirekesztés, ami a választások során felszínre került, szintén nem az „identitáspolitikai” megszállottság terméke. Mindezek eredeti, valóságos strukturális és funkcionális elemei a világkapitalizmus egyenlőtlen és összetett történelmi fejlődése nyomán kialakult amerikai kapitalista társadalmi rendnek. Ezeken az ellentmondásokon csak az a társadalmi erő – a munkásosztály – lehet úrrá, amely tudatosan, Marx kifejezésével,⁷ „univerzális osztályként” cselekszik. Az a társadalmi osztály, amely nem szabadíthatja fel önmagát anélkül, hogy egyúttal ne szabadítsa fel az összes elnyomottat és kizsákmányoltat, s ne teremse meg az egyetemes emberi emancipációt: a világméretű *kommunizmust*.

A polgárháború lezárulása, 1865 után az amerikai ipar gyors fejlődésnek indult. A legkülönbözőbb származású bevándorlókból és a korábbi déli rabszolgákból tömeges ipari proletariátus alakult ki, egy hatalmas, nyersanyagokban gazdag, két óceán felé nyitott országban (miután kiirtották az őslakosokat), anélkül, hogy olyan feudális eredetű akadályokba ütközött volna, amelyek Európában gátolták-nehezítették a kapitalizmus kialakulását. Ezek a történelmi és tárgyi előfeltételek tették lehetővé Amerika felemelkedését, hogy azután az I. és főleg a II. világháború után globális, imperialista nagyhatalommá váljon.

Az amerikai kapitalizmus terjeszkedése 1865 után, majdnem a XX. század végéig, a Mississippi-medence ipari központjaiból indult ki. A háború utáni Bretton Woods-i szerződések Amerika-központú, nemzetközi építményének 1971-es összeomlásával azonban, a tőke túltermelési válságának kitörésével, majd 1980-tól a pénztőke és az úgynevezett „neoliberalizmus” vezérelte globalizációval az amerikai kapitalizmus létének és működésének feltételei gyökeresen megváltoztak.

A Mississippi-medence nem maradhatott az amerikai kapitalizmus éltető központja. Gazdaságilag összeomlott a globalizáció körülményei között bekövetkezett dezindusztrializáció és a vállalatok alacsony munkaerő-költségű országokba történő áttelepülése miatt. „Rozsdaövezet” lett belőle, munkanélküli, kétségbeesett proletár populációval, elszegényedett kispolgárokkal. Az amerikai kapitalizmus dinamikus központjai, a pénzügyi tőke és az új high-tech vállalatok (néhány kivételtől eltekintve) az ország belsejéből a keleti és a nyugati partvidékre költöztek. Ez a kulcs a legutóbbi választások mögött

meghúzódo történelmi folyamat megértéséhez, amiben mintha az egykori polgárháború filmjét játszanák újra.

A társadalmi és politikai földrajzban bekövetkezett drámai változás a világkapitalizmus előrehaladott hanyatlásának következménye volt, amely a történelmi fejlődésének az imperializmus és a pénzügyi tőke mindenhatósága – valamint az elősködés és stagnálás összes ellentmondásai – által meghatározott, utolsó szakaszába érkezett. Az elmúlt harminc év pénzügyi globalizációja az „amerikai álmom” és a globális amerikai hegemonia hatyúdala volt. Most, a „tökéletes vihar” („perfect storm”)* idején elérkezett az „istenek alkonya”...

Amerika Trump után

Biden elnöksége, az Elektori Testület 2020. decemberi jóváhagyása ellenére, agyaglábakon indul útjára. Sokkal több és sokkal keményebb, ha épp nem megoldhatatlan problémával néz szembe, mint Trump dühödt kampánya, amely a bíróságokkal és szélsőjobboldali csöcselékkal kívánja megsemmisíteni a választási eredményeket, vagy, legrosszabb esetben, elindítani egy még gyerekcipőben járó fasiszta mozgalmat, hogy bosszút álljon a vereségért.

Az új elnökség egyik lába agyagból van, mivel az államhatalom egész építménye megingott, szövetségi és tagállami szinten egyaránt, irányító testületei egymás ellen harcolnak, és a valóság keserűen rációfolt a demokraták és a közvélemény-kutatók ábrándjára, hogy egy „kék hullám” majd elsöpöri a republikánusokat. De agyagból van a másik láb is, mert a társadalom maga is sokszorosan megosztott, a kormányzat, a hatalmi apparátus nem képes arra, hogy a társadalmat úgy „kormányozza” és irányítsa, ahogyan ezt a gazdasági fellendülés és a vitathatatlan amerikai világhegemonia korszakában tette. Ám legfőképpen: mindkét agyagláb belesüpped a sosem tapasztalt, sokdimenziós kapitalista válság futóhomokjába, aminek legszembetűnőbb megnyilvánulása és legsúlyosabb tényezője a Covid-19-járvány.

Az állam a koronavírus-járvány kitörésekor, a Kongresszussal együttműködve, addig soha nem látott pénzügyi mentőcsomagot fogadott el, 1000 milliárd dolláros hitelt vettek fel a Federal Reserve

* A 2008–2009-es pénzügyi világválsággal kapcsolatban elterjedt – eredetileg meteorológiai – (szak)kifejezés – *A szerk.*

Banktól, ami messze túlment a Lehman Brothers 2008-as összeomlása utáni, addig példátlan mértékű hitelfelvételen is.

A kongresszus kétpárti megállapodás segítségével sürgősen elfogadta a CARES-Coronavírus Aid Relief and Economic Security) törvényt (amely nevével a „care” – gondoskodás – szóra utal). A Fed-nek ötszázmilliárd dollárt bocsátottak rendelkezésére, ez aztán később a tízszeresére nőtt. 454 milliárdból 4 586 milliárd dollár lett: ezt az összeget a nagyvállalatok közül is a legnagyobbak megmentésére fordították. Csak az összehasonlítás kedvéért említsük meg, hogy a CARES-törvény alapján felhasznált tőkealapokból mindössze 603 milliárd jutott a magánszemélyek és a családok, a munkanélküliek és a diákok támogatására. Ebben is megmutatkoztak az amerikai társadalom égbekiáltó egyenlőtlenségei. Közismert tény az is, hogy a családok jövedelmeinek egyenlőtlenségét mutató Gini-index Amerikában magasabb, mint Costa Ricában vagy Dél-Afrikában!⁸

Miközben a kamatlábakat zérószinten tartotta, a Fed 13 hitelprogram keretében könnyen igényelhető, olcsó hiteleket nyújtott kisebb-nagyobb vállalkozásoknak és az önkormányzatoknak a járvány okozta recesszió alatt. „A program lehetővé tette a Fed-nek a vállalatok adósságainak, köztük jó néhány bővlikötvénynek, a helyi és államadósságoknak a felvásárlását, a kis- és középméretű vállalatoknak nyújtott kölcsönöket, és azt, hogy a rövid távú finanszírozás támogatása révén ezermilliárd dollárokat öntsön a pénzpiacokra.”

Mivel a sürgősségi intézkedések 2020. december 31-én lejárnak, a Fed kérte, hogy 2021 végéig tartsák fenn őket. Azonban a választások során feltárult hatalmas hiányosságok megint azzal fenyegetnek, hogy meghiúsítják a gazdaság megmentésének programját. Mivel a járvány futótűzként terjed, felgyorsítva a gazdasági visszaesést, a Pénzügyminisztérium és Trump távozó pénzügyi államtitkára, Steven Mnuchin – első ízben – vitába keveredett a Fed-del és elnökével, Jay Povellet, azt követelve, hogy a Fed a segélyhiteleket a középméretű vállalkozások és a túlzottan eladósodott önkormányzatok megsegítésére korlátozza, és térítse vissza a fel nem használt pénzalapokat az államkincstárnak. Mnuchin fellépése nyilvánvalóan Trump (Biden elnökségét törvénytelennek bélyegezni és aláásni próbáló) „felperzselt föld” stratégiájának része volt. Ahogy ez várható is volt, nyugtalanság és az árak visszaesése mutatkozott a részvénytőzsdéken, s erőteljesen reagáltak a demokraták és a közgazdászok is.

A Harvard ismert professzora, Bill Clinton egykori pénzügyminisztere, Larry Summers arra panaszkodott, hogy Mnuchin Trump

„mindent felégetni” politikáját követi – ellentétben például Hank Paulsonnal, aki a Bush-adminisztráció pénzügyminisztere volt Bush leköszönésekor, ami éppen egybeesett a 2008-as gazdasági világválsággal.⁹ Summersnek ez a megfigyelése önmagában mutatja, hogy az amerikai politikai-gazdasági válság már nem ott tart, ahol tíz évvel ezelőtt, a világválság kitörésekor.

Ma, ahogy Summers figyelmeztetett: „nem tudjuk megmondani kitör-e, és ha igen mikor, a válság a hitelpiacokon. Általánossá váltak a pénzügyi válságokat (és rengéseket) követő újabb sokkhatások a befektetők körében. Hiba lenne – ahogy Steven Mnuchin teszi – megfosztani az országot a kezelésükre szolgáló pénzügyi eszközöktől.”

Mnuchin azzal üt vissza, követve főnökét, hogy kijelenti: a járvány ellenére „kitűnő a gazdasági helyzet!” Mindenki tudja, hogy ennek éppen az ellenkezője igaz. Az előre nem látott kiadásokra szánt állami programok készpénzkészlete a spekulációs piacokra került, a fiktív tőkék buborékjait duzzasztotta, míg a termelést sorsára hagyták, kiszolgáltatva a tőke túltermeléséből fakadó válságnak. A Trump minisztere által követelt visszatérítendő összegek végső soron olyan pénzalapok, amelyek a középmeretű vállalkozások és súlyosan eladósodott önkormányzatok túlélését tennék lehetővé, ha a gazdasági válság súlyosbodna. Például a 600 milliárdos kerettel tervezett Main Street hitelprogram eddig kevesebb, mint 5 milliárd dollárnyi hitelt nyújtott.¹⁰ Mnuchin azt kéri, hogy a többit juttassák vissza miniszteri-umának ... Célja egyértelmű: az új elnök intézkedéseinek szabotálása. Még ha az új adminisztráció akarja is újraaktiválni ezeket a pénzalapokat, akkor sem tudná ezt automatikusan megtenni. Értékes időt vesztené akkor, amikor nincs idő késlekedni.

A Fed elnöke, Jay Powell is diplomatikusan ellenvéleményének adott hangot Mnuchinnal és Trumppal szemben, mondván, hogy az elkövetkező hónapok „nagy kihívások elé állítják az amerikai gazdaságot”.¹³

A leköszönő Trump és apparátusának szabotázsa nélkül is patthelyzet áll fenn a tőkés gazdaságban: a világválság alatt és – egyelőre nem látható – végén is. A tőke kirobbanó, belső ellentmondásait már nem lehet megoldani a kevésbé ortodox monetáris politika eszközeivel. A tőke és az érték *pénzbeli formája* (és ennek *szimbolikus megjelenítője, a valuta*) közti különbséget és a köztük lévő ellentmondás okait Marx mélyrehatóan elemezte *A tőke* I. és II. kötetének első fejezeteiben.

Maga a Fed, de a többi központi bank is, például az Európai Központi Bank vagy a Bank of England, a Bank of Japan, amelyek más rendkívüli intézkedéseket is hoztak (a járvány kitörését követően) a

likviditás biztosítása érdekében, olyan zsákutcába kerültek, amelyet Mohamed el-Erian (jól ismert pénzügyi szakember, *hedge fund* menedzser, jelenleg cambridge-i professzor) „lose-lose” szituációnak nevezett, olyan helyzetnek, amiben mindhárom lehetséges döntés veszteséget jelent.

A monetáris likviditás az eddig megszokottól eltérő intézkedésekkel történő biztosítását illetően a nagybankok „veszítenek, ha megpróbálják leállítani az intézkedéseket, mert pénzügyi instabilitást és kárt okozhatnak a reálszférában. Ha radikálisabb intézkedéseket hoznak, növelve a pénzkínálatot, akkor csökkentik az ösztönzést a kockázatvállalásra. De veszítenek akkor is, ha a jelenlegi gyakorlatot folytatják, mert akkor tovább növekszik a szakadék a realgazdaság és pénzpiacok között.”¹¹

Ugyanakkor, „a hitelpiacokon bekövetkező pánik vihara”, amelyről Larry Summers beszélt, látható veszéllyé válik, ha figyelembe vesszük a csillagászati léptékű amerikai és globális államadósságot.

„Az IIF (Institute of International Finance) legfrissebb hivatalos adatai szerint, a globális államadósság 2020 harmadik negyedévében meghaladta a 272 ezer milliárd dollárt. És a rendelkezésre álló adatok szerint ez év végéig eléri a 277 ezer milliárdot! Ez azt jelenti, hogy a globális adósság több mint három és félszerese a globális GDP-nek (a GDP 365%-a). Az IIF által közzétett, elemzett adatok azt mutatják, hogy 2020 első kilenc hónapjában a globális államadósság 15 ezer milliárd dollárral növekedett. Feltűnő, hogy a fejlett, OECD-országok államadóssága sokkal jobban nőtt. Az államadósság növekedése a fejlett országokban, 2020 harmadik negyedévében elérte a 432%-ot. A növekedés felét az USA adósságnövekménye adja [...].”¹²

Amerika Trump után egyelőre még az „Örjöngő Trump”^{*} című satirikus drámát éli át, a „felperzselt föld” kampány minden további pusztító következményével együtt, s a válság és a világjárvány által már felperzselt talajon nem tud „visszatérni a normalitáshoz és megbékéléshez” – amit a demokraták retorikája hirdet. A *Financial Times* szerkesztője, Rana Foroohar rámutatott: „Trump nem oka, hanem tünete volt annak, hogy a közélet ingája túlzottan kilendült, a nagyvállalatok tőketámogatása, a politika és az üzleti élet korrupciója felé [...].”¹³

* Utalás Ludovico Ariosto olasz reneszánsz költő (Orlando Furioso) „Örjöngő Lóránt” című eposzára. – *A ford.*

Ugyanő emlékeztetett a „november 6-án reggel 7.30-kor, 30 kapitalista óriásvállalat CEO-i részvételével tartott rendkívüli Zoom-meeeting”-re is, amelyről már szoltunk,¹⁴ s arra, hogy a többséget (Stephen Schwartzman, az óriási Blackstone alapítója kivételével) aggasztotta, hogy Trump nem hajlandó elfogadni a választás eredményét, s hogy az ebből keletkezett zűrzavarnak az új elnök (2021. januári) beiktatásáig súlyos pénzügyi következményei lesznek.

Rana Foroohar helyesen utal arra, hogy a találkozó a maroknyi, érdekeit érvényesítő pénzmágnás politikai nyomásgyakorlása felzaklatta a közhangulatot, különösen a Trumpra szavazó plebejus réteg körében. De a találkozó emlékezetünkbe idézi Shawn McGuire és Charles Delahunnt egészen friss, 2020 novemberében (az Institute for New Economic Thinking jóvoltából) megjelent tanulmányát is, amely kimutatja, hogy az amerikai politika bármilyen változását a lakosság leggazdagabb 10 százalékának véleménye határozza meg! Ebből is látszik, mennyire demokratikus az az Amerika, amely „a par excellence demokrácia modelljét” jelentette az egész úgynevezett „szabad világ” számára, a liberalizmus koronaékszere, a transzatlanti „köztársaság”. Abraham Lincoln, Benjamin Franklin, a költő Walt Whitman, aki egy egészen más Amerikát képzelte el, és Henry David Thoreau forog a sírjában.

Ez nem csak a polgári demokrácia és a parlamentarizmus visszaszorulása, nem csak a hanyatló Amerikában való hanyatlásuk jele. A legfejlettebb kapitalista országban a kapitalizmus mint *globális rendszer* hanyatlása nyilvánul meg.

Pontosan a történelmi hanyatlás következménye, hogy az, ami a „Szabadság, Egyenlőség, Testvériség” eszméinek tett burzsoá hűségeskü mögött rejtőzött, és amit már Marx leleplezett,¹⁵ most a maga valójában jelenik meg: a társadalmi termelés eszközeinek és feltételeinek kapitalista magántulajdona mellett a „szabadság” a bérabszolgáság szabadsága, ahol a munka megvásárlója és eladója jogilag szabad és egyenlő személyekként jelennek meg; az „egyenlőség” az egyenértékű áruk árucseréje, a „testvériség” pedig olyan világot fed, ahol az emberek közötti egyetlen kapcsolat az önérdék.

A globális kapitalizmus történelmi hanyatlása és válsága áll a polgári parlamentáris demokrácia gyors felbomlása, a polgári reakció legbarbárabb erőinek felemelkedése, a szélsőjobboldali és fasiszta politikai formációk mögött. Trump, persze, csak tünete, nem pedig oka az előregedő kapitalizmus patológiájának.

A *Financial Times* főszerkesztője előbb említett – a 2020. november 3-a utáni amerikai eseményekről szóló – cikkében, arról szólva, hogy a lakosság leggazdagabb, 10%-os elitje, pontosabban a 30 legnagyobb kapitalista óriáscég vezérigazgatója irányítja a politikát, írásában nem véletlenül utal éppen Marxra: „ahogy Karl Marx megállapította: a termelőeszközök birtokosai csak a tömegek fenyegetésével szembesülve ismerik fel közös érdekeiket”.¹⁶

A 30 amerikai kapitalista óriás CEO-i felismerték, hogy közös érdekeiket végső soron nem Trump fenyegeti, hanem a *radikalizált, lázadásra hajlamos tömegek*, akik zavarodottan, az egymással szembenálló szélsőségekben keresnek kiutat. Trump választási kampánya, fegyverként használva a rasszizmust és a fehér szupremácia olyan felfegyverzett rohamosztagait, mint a Proud Boys, fasiszta szellemben mozgósítva a tömegeket, olyan *antikommunista* paranoiát akart gerjeszteni, amely túlment a „hidegháború” és a McCarthy-korszak szellemén is.

A Demokrata Párt stábjá hasonlóképpen a választás előtt, alatt, de főként a választást követően, a leghevesebben a *baloldalt* támadta: különösen a *Squad*-ot: a munkásosztályból és az elnyomott kisebbségekből érkező bátor fiatal lányok csapatát; miközben a demokraták nekik köszönhetik győzelmüket a kulcsállamokban.

Másfelől, a demokraták ugyanezen polgári érdekköre tárt karokkal várja a jobboldalt a „nemzeti megbékélés” nevében, a közös érdekek mentén összefogva – e közös érdekük pedig az, hogy szembeszálljanak a mindkét tábor fenyegető veszéllyel, a tömegekkel, annak veszélyével, hogy a munkásosztály politikailag függetlenné válik a kétpártrendszer mechanizmusaitól, valamennyi elnyomott csoport élére áll, s lesz forradalmi vezetése, amely jelenleg hiányzik.

Bizonyos értelemben ezek az ifjú Squad-os nők és Cory Bush (aki lelkes fogadtatásra és választási sikerre talált) a jövőt vetítik előre, még ha eltorzult formában is.

Velük szemben a 30 vezérigazgató, az uralkodó elit a letűnt korok dinoszauruszaira és szárnyas őshüllőire emlékeztet.

Globális következmények

A kapitalista Amerika egy feloldhatatlan ellentmondás csapdájába esett: a XX. században emelkedett fel és lett globális szuperhatalom, vagyis éppen a hanyatlásnak indult, imperialista kapitalizmus kor-

szakában. Óriási gazdasági fölénye és katonai ereje ellenére sem rendelkezik elődje, a Brit Birodalom hatalmas előnyével: annak globális hegemoniája nem a kapitalizmus hanyatlásával, hanem a kapitalizmus történelmi *felemelkedésével* esett egybe.

Az egységbe oldódott ellentétek: az USA globális hegemoniája és a globális kapitalizmus hanyatlása közül (közelebbről megvizsgálva) *az elsődleges, döntő mozzanat a globális kapitalizmus hanyatlása. Olyan történelmi korba lépett az emberiség, amely lehetővé tette Amerika számára a globális hegemoniát – és éppen ez a világméretű hegemonia sodorja Amerikát a hanyatlás korába.*

E kor mozgatóerői Amerika virágkorában (a II. világháború után) is működtek – persze, az Amerika-központú Bretton Woods-i rendezés keretei által meghatározott módon. A Bretton Woods-i keretrendszer összeomlása egybeesett a vietnámi forradalom 1975. május 1-jei győzelmével, az emberiség valaha volt leghatalmasabb imperialista nagyhatalmának első történelmi léptékű vereségével. Az USA sohasem tette túl magát teljesen az ún. „Vietnám-komplexuson”, aminek traumája a XXI. század elején is újraéledt, midőn az ország belesüllyedt a „terror elleni háború” vérfürdőjébe Afganisztánban és Irakban.

A globalizálódó kapitalizmus évtizedei: a tőke és az áruk szabad áramlása, a rendszer működésének eltolódása a spekulatív tőke túlsúlya és felhalmozódása felé, a „neoliberalizmus”, de mindenekelőtt a „rivális nagyhatalom” a Szovjetunió és a szovjet tömb összeomlása, a kapitalizmus restaurációja a „létező szocializmus” országokban, főként Kínában, elfedték a transzatlanti hatalmak világméretű hegemoniájának hanyatlását – ami pedig európai és ázsiai vetélytársaik szemében szilárdnak és vitathatatlanak tűnt.

Am eközben a felszín alatt tovább működtek a történelmi kort formáló erők. A 2007/2008-ban kitört gazdasági világválság, amely az USA-ból indult ki, felfedte az amerikai hegemonia romboló hajlamait és elöregedtségét.

A „Make America Great Again!” (MAGA), a Trump-kampány csatkiáltása, egyszerre volt az USA hanyatlásának elismerése, és a minden eszközzel „barátok” és ellenségek ellen egyként folytatott, mindent az USA hegemoniájának alárendelő hadjárat bejelentése. Hiba lenne e jelszóban a „globalistákkal” szemben az *izolacionizmushoz való visszatérést* látni.

A Fehér Házban ülő demagóg „Amerika mindenek előtt!” szlogen egyáltalán nem jelentette a világhegemoniára való törekvés elhagyását. Éppen ellenkezőleg: pont azt a *követelést* fogalmazta meg, hogy a

világ feltétlenül fogadja el az USA hegemoniáját, hogy mindenki tegye le a fegyvert, a feltétlen amerikai szupremácia előtt. A nemzetközi intézmények aláásása és a belőlük való kivonulás, a kilépés a párizsi klímaegyezményből, a TPT-ből (Trans-Pacific Treaty) és a WHO-ból – éppen egy halálos világjárvány idején –, továbbá a fenyegetőzés a NATO-ból való kivonulással, nem a „befelé fordulás” jelei voltak, hanem a „védelmet” ígérő gengszter zsarolási kísérletei, a *világnak szóló parancs, hogy rendelje magát alá Amerika megrendült hegemoniájának*. Ezt az Amerikának való alávetést próbálták megvalósítani Kína démonizálásával, a Kína, az EU és Japán elleni eszkalálódó kereskedelmi és monetáris háborúkkal, a Kuba, Venezuela, Latin-Amerika egésze elleni beavatkozásokkal, a Közel-Keleten és Afrikában az USA „megbízottjai” által folytatott háborúkkal, az Iránnal való nukleáris egyezmény szankcionálásával, majd törlésével, a Kelet-Európába és a Balkánra való behatolással, Oroszország bekerítésével. Mindezek éppen nem a nemzetközi küzdőtérrel való visszavonulást és Amerika „önszántából való izolálását” jelentik. Éppen ellenkezőleg: ez a politika szüntelen háborút jelent a megrendült amerikai hegemonia helyreállításáért, Amerika hanyatlásának megfordításáért.

A megvadult Trump arrogáns, brutális és nem diplomatikus attitűdjét nem a lumpenmilliárdos briganti önálló akarata diktálta, hanem Amerika hanyatló uralkodó osztályának parancsoló igényei, azé az uralkodó osztályé, amely uralmának gyengülését látva, egy Al Caponét fogadott fel a rendcsinálásra. Csak annyi sikerült neki, hogy még jobban kiélezte a politikai és gazdasági válságot, elveszítette az irányítást a szenvedő lakosság felett, kirobbantotta az olyan népi felkeléseket, mint a Black Lives Matter, ugyanakkor pedig megfosztotta magát nemzetközi szövetségeseitől. Legalábbis a tőkeoligarchia óriásainak többsége számára, akik „sima” átmenetet és az elnöki hivatal sima átadását akarják, eljött az ideje, hogy Trumpot felváltsák valaki mással.

Mi fog megváltozni Bidennel? A nemzetközi intézményekkel szemben alkalmazott stílus, diplomácia, attitűd, egyes politikai prioritások, az elveszett szövetségek helyreállítása stb. – de *nem* az amerikai kapitalizmusnak a globális hegemoniára való stratégiai és strukturális igénye. Ez az oka annak, hogy már 2020 januárjában Joe Biden publikált egy cikket a Foreign Affairsban, „Why America Must Lead Again” („Miért kell Amerikának újra vezetnie?”) címmel.

„Egy dolog mondani – más megvalósítani” – figyelmeztette Gideon Rachman politikai elemző Bident.

Az előregedő amerikai nagyhatalomnak az elveszett ifjúság visszaszerzésére tett kísérletei a felkelések és a kezdődő polgárháború időszakában csak újabb felkeléseket és a politikai és társadalmi-gazdasági viszonyok zavarait váltják ki a nemzetközi szinten. Az USA fojtogató nyomása európai és ázsiai kapitalista vetélytársaira minden országban élezi a belső osztályharcot.

Biden, aki Obama melletti alelnöksége alatt hét országban szenteltette a bombázásokat, nem fogja megoldani a feszültségeket külföldön – mindegy, hogy – a goromba Trumpgal ellentétben – mennyire diplomatikus eszközöket alkalmaz. Nem lesznek nehézségei azzal, hogy – teljesítve választási ígéreteit – visszatérjen a (már az Obama-kormányzat által felhígított) párizsi klímaegyezményhez és az Egészségügyi Világszervezetbe, de főleg azzal nem, hogy visszatérjen az USA-nak a NATO-ban betöltött vezető szerepéhez. Ez utóbbi újból megnyugtatja majd Németországot és az Európai Uniót, de erősen aggasztani fogja (teljes joggal) Oroszországot, a ránehezedő erősödő nyomás, valamint az érdekszférájába tartozó régiókban – Kelet-Európában, a Balkánon, „közeli szomszédságában” (tehát a Kaukázusban és a korábbi szovjet Közép-Ázsiában), illetve a Földközi-tenger keleti medencéjében és a Közel-Keleten – való amerikai beavatkozások miatt.

A Közel-Keleten, az amerikai nemzetközi stratégia központi terepén, megmarad a palesztin nép jogaitól való megfosztása éppúgy, mint a közös elsődleges amerikai–izraeli célkitűzés: leküzdeni az Irán és Iránnak a régióban – Irakban, Szíriában, Libanonban és Jemenben – való növekvő befolyása által jelentett hatalmi kihívást.

Trumpgal ellentétben, Biden újra meg fogja próbálni saját céljaira felhasználni a Palesztin Hatóságot, amely közvetlenül az amerikai választások után sietett önként újrakezdeni a Netanjáhu-kormánnyal a „tárgyalásokat”. Az illúziók újra jelentkehetnek hát, de ez nem jelenti azt, hogy Biden fel tudná vagy akár akarná támasztani az oslói megállapodásokat, a „két állam” megteremtésének illúzióját támogatva.

Végül is Trump, már az átmenet időszakában, Pompeót küldte a régióba, hogy új „fait accompli”-kat teremtsen. A szélsőjobboldali cionista telepések provokatív búcsúpartijánál sokkal fontosabb volt Netanjáhu találkozójának megszervezése november 22-én, első ízben szaúdi területen, a korrupst szaúdi uralkodóval (és Hasogdzsi gyilkosával), Mohamed bin Salman-al-Salmannal. Szaúd-Arábia még nem követte Izrael államának elismerésével az Egyesült Arab Emírátusokat és Bahreint, vagy a szudáni katonai juntát, mivel Mohamed bin Salman

továbbra is úgy tesz, mintha a palesztinokkal való megegyezést tekintené Izrael elismerése előzetes feltételének. Ugyanakkor, mint kitudódott, a szaúdi zsarnok nyomást gyakorol Pakisztánra, hogy ismerje el Izraelt, és éjszaka, még Ashkenazi izraeli külügyminiszter elől is titokban tartva, találkozott a ravasz Netanjáhuval...

Az Egyesült Államok közel-keleti úgynevezett „Nagy Terv”-ének központi eleme, eltekintve Trump vejének spekulatív szélhámosságaitól, ugyanaz marad Trump után is: megteremteni az izraeli-szaúdi tengely mentén a szunnita arab államok koalícióját, amely a palesztinokat ténylegesen kiszolgáltatja egy apartheidrendszernek, és célja az Irán elleni koncentrált offenzíva lesz. De Trumppal ellentétben, s Netanjáhu elégedetlensége ellenére, a Biden-vezette Egyesült Államok újra meg fog próbálni Iránnal tárgyalni, újraéleszteni az Obama-féle nukleáris megegyezést. Ez persze nem lesz könnyű és biztosan nem rövid távon fog megtörténni, mivel 2021 júniusában Iránban választásokat tartanak. Fenntartva a szankciókat, amelyek szenvedést és halált mérnek a gazdasági körülmények és a Covid-19 által is sújtott iráni népre, Amerika nemcsak fegyelmezni akarja az engedetlen Iránt, hanem meg is akarja bontani a „farkasok” – Irán, Oroszország és Törökország – szövetségét a régióban. Amerika kontroll alatt akarja tartani Iránt, Törökországot újra hozzáfűzni a NATO-hoz és megszorítani a hurkot Oroszország körül, amely szíriai beavatkozása révén újra vezető szerephez jutott a Közel-Keleten.

Ha átfogóbb keretbe helyezzük az eseményeket, akkor láthatjuk: mennyire rövidlátó, szűklátókörű és veszélyes a görög polgári kormányok – mind a korábbi „baloldali” Cipras-, mind a jobboldali Micotakis-kormány – imperialistabarát, szolgálai attitűdje, amely Görögországot – az állítólagos „török fenyegetés” megelőzésére hivatkozva – átalakította az amerikai imperializmus előretolt erődjévé. Most aztán olyan illúziókat dédelgetnek, hogy Erdoğant elhagyta az ő „nagy barátja”, és az új amerikai elnök majd Micotakis barátja lesz. Az imperializmus szolgálalkú kiszolgálói, akik ma Görögországban uralkodnak, ágyútoltéknek akarják használni az embereket az imperialisták forrongó régióinkban tervezett háborúhoz, éppúgy, mint amikor az antant szolgálatában Anatólia görög népét az 1922-es kisázsiai katasztrófába vezették.*

* 1922-ben az első világháború után létrejött új, Kemál Atatürk vezette török állam kiirtotta, illetve elűzte a kisázsiai görög lakosságot. – *A ford.*

Az amerikai imperializmus agresszív beavatkozása latin-amerikai „hátsó udvarában”, Chilétől, Bolíviától és Perutól Costa Ricáig és Guatemaláig, folytatódni fog, elsődlegesen azért, hogy az USA leigázza Venezuelát és Kubát. Macri kudarca Argentínában és Bolsonaroé Brazíliában csak erősíteni fogja a konfliktust az imperializmus és az elszegényedett latin-amerikai tömegek között.

A háborúk előre hajtó tényezője a válság, az úgynevezett „nagy-hatalmak” és a regionális uralkodó osztályok egymással szemben álló érdekei Amerikában és Európában. A globális amerikai politikát illetően a rendszerszintű krízis és a történelmi hanyatlás közepette az elsődleges szempont továbbra is a „Make America Great Again” (Trump) vagy a „To Make America Lead Again” (Biden).

Az USA újraszövetkezése az EU-val, ahogyan ezt Macron és Merkel is szeretnék, erősíteni fogja a NATO-t, és elősegíti majd katonai céljait, de nem szünteti meg a versenyt, a kereskedelmi és monetáris háborúkat. Az EU régóta próbálja elérni, most pedig kifejezetten követeli az amerikai high-tech vállalatok, mint a Google és az Amazon erőteljesebb megadóztatását és szabályozását. Maga Biden választási kampányszónoklataiban a globalizáció melletti hitvallást nem mulasztotta el a gazdasági nacionalizmus retorikájával kombinálni, amely, mint azt a Friedrich Ebert Institute, a német szociáldemokrácia „think tank”-je elemzésében kimutatta, nem is állt olyan messze ellenfele irányvonalától: „Buy American products”, „Give our workers and companies the tools they need to become competitive”, „Resist the abuses of the Chinese government” („Vásárolj amerikai termékeket!” „Nyissuk meg az utat munkásaink és vállalataink előtt a versenyképesség váláshoz!” „Ellenállni a kínai kormány visszaéléseinek!”) – ezek Biden jelszavai.

Az, hogy Biden „munkásainkra és vállalatainkra” hivatkozik, nyilvánvaló felhívás az osztályegyüttműködésre az amerikai szakszervezeti bürokrácia és az amerikai cégek között, a rivális európai és ázsiai cégek ellen folytatott kereskedelmi háborúban. Az üzenet világos az EU számára, mivel *ugyanannyira nyílt fenyegetés Kínával szemben is.*

Nem kétséges, hogy Amerika Trump után is folytatni fogja Kínáellenes kampányát és kereskedelmi háborúját, annak ellenére, hogy Peking „a hidegháború megelőzésére”, „nemzetközi együttműködésre”, „többoldalú politizálásra” a „multi-poláris világ” megteremtésére és konfuciánus szellemű „globális harmóniára” hív fel.

A pacifistáknak talán tetszik ez a hangnem – de nem látják, hogy közben Amerika óriáscégei aggódva figyelik világpiacon részesezésük

folyamatos csökkenését, Kína viszont, éppen tíz nappal a 2020. november 14–15-i amerikai választások után, 14 más ázsiai és csendes-óceáni országgal, köztük Japánnal és Dél-Koreával együtt, aláírta a kapitalizmus történetének egyik legnagyobb léptékű szabadkereskedelmi megállapodását!

Az Egyesült Államok és Kína közötti konfliktusnak globális dimenziói és következményei vannak. A konfliktus hatóköre a Dél-kínai-tengertől és Tajvantól, ahol az újabb és újabb fenyegető tengeri hadgyakorlatok kapcsán nő a feszültség, Ázsiában kiterjed egészen az úgynevezett kínai új selyemútig (*Silk and Belt Road*, amelyet most *Belt and Road Initiativenek*, BRI-nek kereszteltek át); de hatása érezhető a Balkánon, Afrikában, s azon is túl Latin-Amerikáig, különösen Venezuelában és a brazíliai piacokon.

A történelem iróniájaként, nemrégiben, 2020 októberében éppen Henry Kissinger, Amerika öreg, de mindig messzire látó Metternichje, ő, aki annak idején a Mao–Nixon-találkozó és a Szovjetunió elleni amerikai–kínai közeledés építője volt, hasonlította a jelenlegi nemzetközi helyzetet az I. világháború előestéjéhez. Hszi Csin-ping maga is arról beszélt, hogy el kellene kerülni a *thuküdidészi csapdát*, az elkerülhetetlen konfliktust a felemelkedő Spárta és a hanyatló Athén között a peloponnészoszi háborúban, amelynek a történetét oly csodálatraméltóan írta meg Thuküdidész, „örök kincset” – „κτῆμα εσαεί” – hagyva ránk.

Persze minden analógiának megvannak a maga korlátjai. A XXI. század későpolgári modernitásának konfliktusai nem azonosak a prekapitalista, premodern antikvitáséival. Ráadásul, a mai Kína nem a felemelkedő, a hanyatló imperialista Nagy-Britanniával versengő vilmosi Németország. A mai Amerika sem a régi Nagy-Britannia. A másik oldalon pedig, Kína sajátos társadalmi-gazdasági formációja a legellentmondásosabb cikkcakkokon át alakult ki: hatalmas társadalmi és antiimperialista forradalom húzta ki Kínát a félglyarmati nyomorúságból és széthullásból, aztán következtek a maoista „egyetlen elmaradott országban épülő szocializmus” társadalmi megrázkódtatásai, ellentmondásai és megtorpanásai; majd az 1978 utáni áttérés a tőkés restaurációra, a nyitás a világpiacra, a forradalom múltbéli eredményeinek feláldozása a gyorsuló gazdasági növekedés oltárán, most pedig az új, belső, de mindenekelőtt nemzetközi zsákutcák, egy olyan globális kapitalista gazdaságban, amelyet részekre szakít a példátlan és megoldatlan gazdasági világválság – miközben az imperialisták újra fel akarják darabolni és glyarmattá tenni Kínát.

Kína mint ilyen, történelmileg kialakult, sajátos társadalmi-gazdasági formáció, nem válthatja fel Amerikát világhatalmi pozíciójában – és nem is tart igényt erre.

Lev Davidovics Trockij régi prognózisa ma érvényesebb, mint valaha. *Az egyetlen, ami Amerika világhatalma után következhet: a globális szocializmus.* Csak a világ forradalmi szocialista átalakulása mentheti meg Kína népét, Amerika népét és az emberiséget.

Trump és Biden Amerikája a történelmi nulla óránál tart. A proletárok és a többi elnyomottak a világ minden részén az Ítélet Napja előtti végső órában járnak. A szocialista világhatalom előtti órában.

2020. november 17–24.

Jegyzetek

- ¹ *Financial Times*, 14/11/20.
- ² L. Trotsky: *Europe and America*. 1926.
- ³ Rana Foroohar: America's other identity divide – Class. *Financial Times* 16/11/20.
- ⁴ Lásd: *Pandemic and Crisis – The Perfect Storm* published by Nea Prooptiki, June 2020.
- ⁵ Lásd még Paul Mason az amerikai választásokról írt cikkét: *The only way out is the alliance between the center and left*. Documento, 2020 november 8., amely az 1936-ban Franciaországban és Spanyolországban létrejött Népfrontok újraélesztését javasolja.
- ⁶ Peter Bolinger: Joe Biden should not miss the Bretton Woods moment. *International Politics and Society*, Institute Friedrich Ebert, 9/11/2020.
- ⁷ Karl Marx: *Introduction 1844 to the Critique of the Hegelian Philosophy of Law and the State*. (Magyarul: A hegeli jogfilozófia kritikájához. Bevezetés. MEM. I. köt. Budapest, Kossuth Könyvkiadó, 1957, 378–392.)
- ⁸ Peter Bolinger: i. m.
- ⁹ James Politi – Eric Platt: Mnuchin defends ending crisis lending tools, amid split with Fed. *Financial Times*, 20/11/2020.
- ¹⁰ Colby Smith – James Politi: Political divisions... *Financial Times*, 19/11/2020.
- ¹¹ Uo.
- ¹² Yannis Angelis: World economic crisis: US and Eurozone plunge into debt neaprooptiki. gr, 20/11/2020.
- ¹³ Rana Foroohar: Corporate America's Deal with the Devil, *Financial Times* 23/11/2020.
- ¹⁴ Lásd cikkünk első részét: America Zero Time neaprooptiki. gr, 16/11/20 és *Financial Times* 14/11/20.
- ¹⁵ K. Marx: *The Capital*. Volume I. Chapter 4, KKE Publication 1954, 188–189. (Magyarul: MEM. 23. köt. [A tőke I. köt.] Budapest, Kossuth Könyvkiadó. 1967, 4. fejezet, 159–160.)

¹⁶ Rana Foroohar: Corporate America's Deal with the Devil. *Financial Times* 23/11/2020.

(Fordította: Szalai Miklós)

A szerző által az *Eszmélet* számára küldött tanulmány.